משנה · ראשונים · רמב״ם · סדר מועד

רמב"ם על משנה מועד קטן

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רמב"ם על משנה מועד קטן

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רמבם-על-משנה-מועד-קטן/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ג 5
משנה ד 5
משנה ה 5
משנה ו 5
משנה ז 6
משנה ח 6
משנה ט 6
משנה י 6
פרק ב 7
משנה א 7
משנה ב 7
משנה ג 7
משנה ד 7
משנה ה 8
פרק ג 8
משנה א 8
משנה ב 8
משנה ג 8
משנה ד 9
משנה ה 9
משנה ו 9
משנה ז 10
משנה ח 11

פרק א

משנה א

משקין בית השלחין במועד ובשביעית בין ממעיין שיצא כו': באה הקבלה כי חולו של מועד אסור בעשיית מלאכה והמשנה [**הגהות הגרי"פ**: תקרא מועד הימים שאנו קורין] חולו של מועד [והם] הימים שבין כל מועד ומועד וקבלנו שיש מלאכות מיוחדות שמותר לעשותם במועד ומלאכות מיוחדות שאסור לעשותם במועד וזו היא כוונת המסכתא ומן הדברים שמותר לעשותם הם כל דבר שאם מניחים אותו לעשותו עד לאחר המועד יהיה לו הפסד גדול כמו השקאת הארץ הצמאה והיא הנקראת בלשון חכמים בית השלחין תרגום עיף משלהי מפני שהיא צמאה ברוב ואם יניחוה בלי מים יפסדו כל אילנותיה ובלבד שלא יהיה בהשקאתה טורח הרבה אבל אם יש בו עמל הרבה אסור לעשותו במועד ולפיכך אסור להשקות הארץ הצמאה במועד ממי הקילון וכיוצא בדבר והם המים המכונסים במקום נמוך לפי שצריך להשקות מהם בדלי ויש בו עמל הרבה וזהו ענין קילון כלומר בור עמוק. וכן מי גשמים שמתקבצים מהם אגמים וכשהגשמים פוסקים יתמו המים הבאים לאגמים ויצטרך להשקות מהם בדלי.

ועוגיות הוא שיחפור סביב עיקרי האילנות חפירות קטנות יתקבצו שם המים וכבר קדם לך בתעניות עג עוגה:

משנה ב

רבי אלעזר בן עזריה אומר אין עושין כו': אמת המים היא שוקת המים ואסור לחפור אותה בשנה שביעית לפי שהוא מתקן את הארץ שבצדה לזרע כי היא מתלחלחת בלחלוח המים ותצמיח. וכבר ידעת ונתבאר לך בשביעית כי כל שבחי הארץ והאילנות הם אסורין בשביעית שנאמר ושבתה הארץ. ומתקנין את המקולקלות פי' שיוסיף להעמיקן ויהיו מתוקנין כהוגן

וקלקולי המים מה שנפסד בבריכות המים מותר לתקנן ולהשוותם ואם רבים צריכים להם לאותן הבריכות כגון המעינות ששותין מהם רבים מותר לחפור אותן בחוש"מ.

וכל צרכי הרבים הם כגון קציצת הקוצים והשוואת הדרכים המקולקלים ובנין הגשרים ודוגמתן. והממונין יוצאין לעקור הכלאים בחולו של מועד כי שכירות העוקרו חובה על ב"ד לוקחין אותו השכירות מתרומת הלשכה ובני אדם בחולו של מועד בטלין ונשכרין בזול ויש בזה ריוח לתרומת הלשכה והלכה כחכמים:

משנה ג

ראב"י אומר מושכין את המים מאילן לאילן כו': מושכין את המים מאילן לאילן הוא שמושכין את המים מעקר אילן זה לעקר אילן אחר. ואם היתה כל השדה מטוננת מותר להשקותה כי אותה ההשקייה אינה נראית בו.

וזרעים שלא שתו לפני המועד לא ישקום במועד לפי שהם צריכים מים רבים. וכבר אמרנו כי כל דבר שיש בו עמל הרבה שאסור לעשותו והלכה כר' אליעזר בן יעקב:

משנה ד

צדין את האישות ואת העכברים משדה האילן כו': אישות הוא מין שרץ שאין לו עינים וזו הבריה מפסדת האילנות.

ושדה הלבן היו חורשים וזורעין אותו ואין בו אילנות ואסור לצוד אותן בשדה הלבן אלא א"כ הוא בקרוב לשדה האילן שמא ימשכו אותן האישות לשדה האילן ויפסידו אותו לפי שאין להם בשדה הלבן מה שיפסידו.

ואמרם **כדרכו** הוא שיחפור חפירה בקרקע ותולה בה מצודה.

ושלא כדרכו הוא שיחפור אותה חפירה שלא כדרך חפירה והוא שתוקעין יתידות בקרקע ועוקרין אותן וישאר הקרקע חפור.

ומקרין את הפרצה הוא שמשים האבנים או הלבנים זו על גב זו ולא יטיח בטיט ולא יסיד בסיד וזה בכותל גינה אבל בכותל חצר אם נפרץ בונה כדרכו והלכה כחכמים:

משנה ה

רבי מאיר אומר רואין את הנגעים בתחלה כו': **ועוד אמר ר"מ מלקט אדם עצמות אביו ואמו כו'**: כבר ידעת כי מן הנגעים שאמר השם בהם (ויקרא י"ג:ה') והסגירו הכהן שבעת ימים ומהם שאמר השם בהם (שם) והסגירו שבעת ימים שנית ומחלוקותם הוא בראייתו בהסגר שני רמ"א כ"א ראה אותו שטהר אומר לו טהור אתה ואם ראה אותו שנטמא שותק וזהו ענין אמרו להקל אבל לא להחמיר. וחכמים למידים ממאמרו לטהרו או לטמאו דכיון שראהו על כל פנים יש לו לדון ולומר טהור או טמא ואין לו לשתוק. ולפיכך אינו רואה במועד כדי שלא יטמאנו וידאג במועד והשם אמר (דברים ט"ז:י"ד) ושמחת בחגך. וכך אין סופדין את המת ל' יום קודם המועד כדי שלא יבא המועד והוא מתאנח ודואג מפני התעוררות אבילותו ואין הלכה כר"מ בשתי ההלכות:

משנה ו

אין חופרין כוכין וקברות במועד אבל מחנכין כו': כוכין הוא שחופרין בקרקע קברים.

וקברות הוא שבונין קבר על גבי קרקע ואסור לעשות קבר לקבור בו את המת לאחר המועד
ומחנכין הוא שיוסיף באורך הקבר וברחבו אחר שהיתה חפורה.
ונברכת היא חפירה כאותן ששורין בו את הפשתן ודומיהן ואין הלכה כרבי יהודה:

משנה ז

אין נושאין נשים במועד לא בתולות ולא אלמנות כו': אמרו מפני ששמחה היא לו הטעם לאסור לישא אשה במועד כי העיקר אצלנו אין מערבין שמחה בשמחה ולפיכך אין לערב שמחת הרגל בשמחה אחרת.
ותכשיטי אשה הוא שתכחול עיניה ותעשה משערותיה עבותות כדי שלא יתפזרו ותשים בפניה צבע כדי שתראה אדומה ותסיר השער ממקומות מגופה ואפי' בתער וכל הדומה לזה מותר במועד. והיה מנהג הנערות הקטנות שלהם כשהיו קרובות לבגרות שהיו טופלות בשרם בסיד וכיוצא מן הדברים שיחממו הבשר כדי להביא דם נדותן והיו נותנין עמו סממנים אחרים כדי לפתוח נקבי הגוף הקטנים כדי להשיר את השער ור' יהודה היה אוסר זה במועד למה שיש בו מן הטינוף ואין הלכה כר' יהודה:

משנה ח

ההדיוט תופר כדרכו והאומן מכליב ומסרגין כו': ההדיוט הוא מי שאינו בקי במלאכת התפירה וגדרו כאן הוא שאינו יכול לכוין אמרא בשפת חלוקו בשעת חתוך הבגדים.
ומכליב הוא שתופר תפירה שאינה שוה אלא כשיני הכלב.
ומסרגין את המטות הוא שמותחין חבלים באורך וברוחב בארבע כרעי המטה.
ומה שאמר ר' **יוסי אומר אף ממתחין** ר"ל ממתחין אבל לא מסרגין וממתחין הוא שמותחין אותן כשהן רפות עד שיתמתחו בחוזק ויתקשו כמו היתרים המתוחים ואין הלכה כרבי יוסי:

משנה ט

מעמידין תנור וכירים ורחיים במועד כו': מכבשין פירושו מנקרין הרחיים ואין הלכה כרבי יהודה:

משנה י

עושין מעקה לגג ולמרפסת מעשה הדיוט כו': מעשה הדיוט כמו שקדם זכרו שיתן האבנים זו על גב זו בלא טיט.
ושפין את הסדקין פי' ששפין ומחליקין הסדקין של גג כדי שילכו המים ולא ירדו לבית דרך אותן סדקין.

ואמרו **ומעגילין אותן** כעין מעגלה ביד או ברגל אבל לא במחלצים ומחלצים כלי ברזל שהבנאים מחליקין בו ובלשון עברי מקצוע.
וציר הדלת ידועה היא כמו עלי המכתש של ברזל והוא קטן.
וצינור ידוע.
ומנעול דבר שסוגרים בו הדלתות.
ופי' **שלא יכוין מלאכתו במועד** שלא יתעצל קודם המועד במלאכתו ויתכוין לעשותה במועד:

פרק ב

משנה א

מי שהפך את זיתיו ואירעו אבל או אונס כו': רצה לומר שהטעוהו שלא עמדו האומנים בתנאם עמו.
ואמר **לאחר המועד** ולא אמר אחר האבל ללמדך שהדברים שאסור לאדם לעשות בידיו בימי אבלו כמו הפיכת זיתיו שהוא מותר לעשותן בחולו של מועד.
וקורה ראשונה שיטחנו הזיתים הטחינה הראשונה בלבד.
וזולף הוא שיגרוף אותם מן הבור.
וגומר הוא שיסחוט הזיתים כדי שיצא מהם כל השמן.
וגף הוא שיסתום פי החבית והלכה כרבי יוסי:

משנה ב

וכן מי שהיה יינו בתוך הבור ואירעו כו': לימודים פי' שיכסה אותם בנסרים והלכה כרבי יוסי:

משנה ג

מכניס אדם פירותיו מפני הגנבים ושולה כו': פי' יאבדו שב"ד מאבדין לו כל אותו הממון ועושין אותו הפקר:

משנה ד

אין לוקחין בתים עבדים ובהמה אלא לצורך המועד כו': **אין מפנין מבית לבית אבל מפנה כו'**: מבית לבית פי' מבית זה לבית אחר
ואמר **מפנה הוא לחצרו** רצה לומר שמפנה אותן לבית אחר שבאותו חצר וכשהכלים הם לצורך המועד כגון כרים וכסתות ומצעות וכלי אכילה ושתיה מביאין אותן מבית האומן:

משנה ה

מחפין את הקציעות בקש ר' יהודה אומר כו': מעבין פי' שנותנין אותם זו על גב זו והוא קרוב ללשון ערבי וכן אמרו בפירות העושה אותן כמין כרי. ודשושות מוכרי החטים גריסים.

וגרוסות מוכרי פולין גריסין. וכבר ידעת כי הפולין הטחונים נקראין גריסין

ורבי יוסי אומר **הן החמירו על עצמן** שאינן מוכרין לעולם ואפי' בצנעא ואין טוחנין ואין הלכה כר' יהודה ואין הלכה כרבי יוסי:

פרק ג

משנה א

ואלו מגלחין במועד הבא ממדינת הים בו': מה שאסרו על כל אדם הגילוח וכבוס הבגדים במועד כדי שלא יתכוונו לאחר גילוחן וכבוס בגדיהם עד חולו של מועד שיהיו בטלים ממלאכתם ויבא יום טוב ראשון והם מנוולין ואינן מתקשטין ליום טוב

והבא ממדינת הים בתנאי שיפרש לים בסחורה או בדבר הצריך. אבל אם הפריש להשתעשע בלבד לא לעסק אחר אסור לגלח.

ומנודה אסור לגלח בימי נידויו.

ומי שנשאל לחכם הוא מי שנשבע שלא יגלח זמן ידוע ולא נזדמן לו חכם שיתיר לו נדרו אלא בתוך המועד. וכבר ידעת דין התורה בתגלחת נזיר ומצורע.

והעולה מטומאתו לטהרתו כמו מי שהיה טמא בי"ט ולא שלמו ימי טהרתו אלא בתוך המועד כגון טמא מת או בא על נדה וכיוצא בו:

משנה ב

ואלו מכבסין במועד הבא ממדינת הים ומבית השביה כו': מטפחות הספג. הם הרדידים שמנגבין בהם הידים. וזה האיסור אינו אלא בבגדים שאינן של פשתן אבל בגדי פשתן בלבד מותר לכבסן במועד לפי שהם מתלכלכין מהרה כי אפי' הכבוסים קודם יום טוב צריכין לכבס אפילו בחולו של מועד. ומי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו במועד מאיזה מין שיהיה הבגד:

משנה ג

ואלו כותבין במועד קידושי נשים גיטין ושוברין כו': שוברין. שטרי המחילות והחלוקות הנופלות בין בני אדם הנושאין ונותנין זה בזה.

דייתיקי. הוא מין ממיני המתנות וחלוק זה המלה דא תהא למיקם ולהיות והיא מתנת שכיב מרע האחרונה שהוא סומך עליה בסוף.
ופרוזבול. כבר נתבאר דברו במסכת שביעית.
אגרות שום. הם שומא ששמים ב"ד קרקע ומעריכין אותה לבעל חובו.
אגרות מזון. הם שמוכרין בית דין הקרקע למזון האשה והבנות וכותבין בזה מעשה בית דין.
ושטרי ברורין. כמו שבארנו זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד כמו שיתבאר בסנהדרין.
גזירות ב"ד. ענינו גזר דין.
אגרות של רשות. כתבים ששולחין בני אדם זה לזה ממקום למקום:

משנה ד

אין כותבין שטרי חוב במועד ואם אינו מאמינו כו': אם אין לו מה יאכל כותב ומוכר כדי פרנסתו. והלכה כרבי יהודה:

משנה ה

הקובר את מתו ג' ימים קודם לרגל בטלה הימנו כו': פסק ההלכה הקובר את מתו אפי' שעה אחת קודם הרגל בטלה ממנו גזירת שבעה.
וענין **עולה ואינה מפסקת** שיחשבו מכלל שלשים ועולין למנין ואינו מפסיד האבילות. כי העיקר אצלנו דבר שבצנעא נוהג כגון תשמיש המטה ורחיצה בחמין ופריעת הראש כי כל זה אסור באבל ואפי' בשבת. אבל לרגל מפסיק עכ"פ ואין נוהגין בו דבר מאבילות.
ואין עולין לפי שכשישלמו שבעה ימי אבלות וחל הרגל אח"כ בטלה גזירת שלשים יום כמו שנזכר ולא נאמר כי מנין ימי הרגל בלבד תעלה למנין שלשים וכמו כן רגל אינו עולה למנין שבעה אבל נאמר שתבטל גזירת שבעה לגמרי כמו שיתבאר. ואם נקבר המת בתוך הרגל אינן נחשבין ימי הרגל מימי האבלות:

משנה ו

ר"א אומר משחרב בית המקדש עצרת כשבת בו': הלכה כחכמים באמרם עצרת כרגלים וכרבן גמליאל באמרו ראש השנה ויום הכפורים כרגלים. וכשקובר האדם מתו אפילו שעה אחת קודם חג המצות בטלה ממנו גזירת שבעה ושבעה ימי החג נחשבין ויחשב אחר הרגל ששה עשר יום להשלים שלשים יום. וכן אם קבר מתו אפילו שעה אחת קודם עצרת או לפני יום הכפורים וראש השנה יחשוב אחריהן ששה עשר יום לפי שהן כרגלים. ולפיכך כשנקבר לפניהם שבעה ימים בטלה ממנו גזירת שלשים. אבל מי שקבר מתו אפילו שעה אחת קודם חג הסוכות בטלה ממנו גזירת שבעה כדין כל

רגל ושבעת ימי החג ושמיני של חג יעלו לו למנין שבעה ימים אחרים כי העיקר אצלינו שמיני של חג רגל בפני עצמו ולא ישארו אחר שמיני של חג אלא תשעה ימים מכל השלשים יום. והקובר את מתו ברגל אינו חייב באבלות עד יום האחרון של חג ר"ל יום טוב שני של שמיני עצרת ויתחיל למנות ממנו ואחר כך ששה ימים ויתחייב באותן הששה גזרת שבעה ואח"כ ימנה שלשים יום מיום שמת בו המת ויתחייב בשאר הדברים אחר המועד בגזירת שלשים. וגזירת שבעה היא מה שאגיד לך והוא. כי כל שבעה ימים חייב בכפיית המטה והוא שלא יהיה בביתו מטה אלא כפויה. ואסור בתשמיש המטה. ובנעילת הסנדל. ובעשיית מלאכה בגלוי. ובשאלת שלום. וברחיצה בחמין אפי' מקצת גופו וברחיצת כל גופו בצונן. ואסור בסיכה. ולקרות בתורה ובמשנה וגמרא. וחייב בעטיפת הראש רוצה לומר שיכסה ראשו ויעטה על שפם. ואסיר לשלול את הקרע. ואסור ליטול צפרניו בכלי וליטול שפמו ואפי' מעכב עליו בשעת האכילה. ואינו רשאי לכבס בגדיו. כל אלו הדברים הם חובה על האבל כל שבעה. ומה שאתה צריך לדעת כי יום ראשון אסור לו להניח תפילין ולאכול קדשים כמו שבארנו בפסחים. וחייב לישב על המטה כפויה על הארץ. ואינו אוכל משלו. ושלשה ימים הראשונים אסור בעשיית מלאכה ואפי' בסתר. ואם נותנין לו שלום אינו מחזיר אלא שיאמר להם אבל הוא. וגזירת שלשים ששה דברים והם. שלא יגלח שערו. ולא ילבש בגד לבן חדש מגוהץ ומוחלק. ואינו מאחה הקרע שקרע על המת. ואינו הולך בסחורה. וכן אמרי' בירושלמי על כל המתים אסור ללכת בסחורה עד שלשים יום. על אביו ועל אמו עד שיגערו בו חביריו ויאמרו לו לך עמנו. אסור לו לשתות במשתה מרעות כל שלשים יום. על אביו ועל אמו שנים עשר חדש. ואסור לישא אשה שניה ולשמש מטתו עמה והוא אמרם כל שלשים יום לנישואין. ויש בגזירת שבעה עשתי עשר דבר ובגזירת שלשים ששה:

משנה ז

אין קורעין ולא חולצין ואין מברין אלא קרוביו של מת כו': **אין מוליכין לבית האבל לא בטבלא בו'**: אמרו אין קורעין אלא קרוביו של מת רוצה לומר בחולו של מועד. כי המשנה הזו מדברת בדברים שמותר לעשותן בחולו של מועד. אבל שלא בחולו של מועד. כל הרוצה לקרוע בגדיו ולחלוץ מנעליו אין מונעין אותו. ועוד זה שאמרנו שאין קורעין בחולו של מועד אלא הקרובים כשאין המת חכם או אדם כשר או אינו עומד בשעת נטילת נשמה כי העיקר אצלנו חכם שמת הכל קרוביו והכל קורעים עליו וכמו כן אדם כשר. ועוד יש לנו עיקר אחר כל העומד בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע. **וחולצין** ר"ל בכאן חליצת כתף.

וקרוביו הם החייבין באבלות. והם האחים כולם בין זכרים בין נקבות בין שבאו מאם בין שבאו מאב והבנים בין זכרים בין נקבות והבעל והאבות והאשה אלו כולם חייבין באבלות קצתם על קצתם. וקריעת הבגדים מכלל חיובי האבלות. וחיובי הקרע בדרך קצרה מה שאגיד לך. והוא שיקרע טפח מן הבגד העליון בלבד וקורע בכלי ואינו צריך להבדיל שפת הבגד ויש לו להכניס ידו בפנים תחת בגדיו וקורע ואינו חייב לקרוע אלא בתוך ז' ושולל לאחר ז' ומאחה לאחר ל' וכל זה חייב על כל המתים חוץ מאביו ואמו ורבו אבל על אביו ועל אמו ועל רבו שלמדו תורה קורע ואפילו לאחר ז' וקורע כל בגדיו עד שיתגלה לבו וקורע בידו ומבדיל קומי שפה וקורע מבחוץ ושולל לאחר שלשים יום ואינו מאחה לעולם ודע כי כל קריעה אינה אלא מעומד. ואם החליף בגדו הקרוע בבגד אחר אינו חייב לקרעו אע"פ שהוא בתוך שבעה אלא על אביו ועל אמו שלא יהיו עליו כל ז' אלא בגדים קרועים ובשבת מחזיר הקרע לאחריו.

ומברין הוא שעושים סעודה לאבלים לפי שהאבל אסור לאכול משלו יום ראשון כמו שבארנו. ואסור לאבל לישב ע"ג מטה כל ז' אלא בשבת לפי שהוא חייב בכפיית המטה כמו שבארנו והבאים להברותו ולנחמו אין מברין אותו בחוש"מ אלא על מטות זקופות כמו שהיו יושבין קודם על מטות זקופות

וכן **טבלא ואסקוטלא וקנון** הם כלים חשובים כמו כלי כסף ודומיהם לפי שאינן מצויין אצל העניים ויתביישו ולפיכך התקינו שיהיו הכל מביאים בסלים של ערבה שהן נמצאים ביד העשיר והעני:

משנה ח

אין מניחין את המטה ברחוב שלא להרגיל את ההספד כו': **נשים במועד מענות אבל לא מטפחות בו'**: ולא של נשים לעולם. ר"ל לא במועד ולא בחול. ושל איש אסרו אותו במועד בלבד שלא להרגיל את ההספד במועד על דרך שאמרנו בפרק ראשון ואין הלכה כר' שמעון: